

OPRACOWAŁA:

Alina Witosza

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ćwiklicach

Co żyje nad wodą i pod nią? Odkrywamy bogactwo przyrody łowiska Foltyniok i jego znaczenie dla klimatu oraz naszego środowiska lokalnego

POZIOM EDUKACYJNY:	PRZEDMIOT:
szkoła podstawowa, klasa 6	biologia

TEMAT PRZEWODNI:

Co żyje nad wodą i pod nią? Odkrywamy bogactwo przyrody łowiska Foltyniok i jego znaczenie dla klimatu oraz naszego środowiska lokalnego.

CELE LEKCJI:

rozpoznawanie podstawowych gatunków ryb występujących w lokalnym stawie Foltyniok (np. karaś, karp, amur, okoń); poznanie bogactwa ekosystemu miejscowości, w której zamieszkują uczniowie, oraz zrozumienie znaczenia lokalnego zbiornika wodnego dla społeczności regionu.

METODY PRACY / DZIAŁANIA NA LEKCJACH

Ćwiczenia praktyczne:

- zwróć uwagę na zbiorniki wodne występujące w naszej okolicy, odpowiedz na pytanie o to, jak długo te stawy istnieją, co jest w nich hodowane i czy służą one wyłącznie hodowli ryb,
- uczniowie w 3–4-osobowych grupach analizują, co dzieje się ze stawem Foltyniok w związku z postępującą suszą; po krótkim wprowadzeniu nauczyciela dotyczącym niedoboru wody uczniowie wypełniają kartę pracy pt. *Gdzie znika woda?*, opisując lub rysując cztery zagadnienia: widoczne zmiany w stawie przy obniżającym się poziomie wody, skutki dla ryb i innych zwierząt, wpływ na roślinność wodną i przybrzeżną oraz konsekwencje dla ludzi korzystających ze stawu, a następnie wspólnie formułują 1–2 realne działania, które mogą podjąć uczniowie lub mieszkańcy miejscowości, aby chronić wodę; ćwiczenie kończy się krótkim omówieniem, w którym

nauczyciel podkreśla, że stan lokalnego stawu jest wskaźnikiem ogólnego problemu suszy w Polsce oraz znaczenia małych zbiorników wodnych dla zatrzymywania wody i łagodzenia skutków zmian klimatu,

Ćwiczenia terenowe

- uczniowie prowadzą krótkie badanie terenowe w małych, 2–3-osobowych grupach i tworzą własny raport o tym, jakie formy życia obserwują nad stawem. Ćwiczenie rozwija uważność, umiejętność dokumentowania natury i buduje zrozumienie lokalnego ekosystemu. Uczniowie otrzymują kartę obserwacji, na której zaznaczają:
 - wypatrzone gatunki ryb (np. karp, karaś, lin, okoń – nawet jeśli nie zostały zauważone przez uczniów, zaznaczają na kartach odpowiednie rysunki ryb, muszą je bowiem rozpoznać; wcześniej były pokazywane na tabliczce łowiska przez właściciela,
 - rośliny wodne w formie rysunków, które są obecne przy stawie Foltyniok, dopisują inne zaobserwowane, mogą skorzystać z aplikacji zainstalowanych w telefonach przed lekcją,
 - oznaki życia w wodzie (ruch na powierzchni, ślady żerowania ptaków wodnych, gatunki obserwujących ptaków); mogą również skorzystać z aplikacji do rozpoznawania zwierząt,
 - czystość wody,
 - uczniowie kończą pobyt nad stawem krótkim zdaniem: „Dziś dowiedziałem/am się, że...”

Ćwiczenia z zakresu sprawczości zgodne z filozofią *zero waste*

- uczniowie w grupach wykonują wybrane modele ryb występujące w stawie Foltyniok, używając do tego celu materiałów z odzysku: kartonów, nakrętek, gazet, resztek tkanin; zastanawiają się, jak odpady trafiające do wody mogłyby zagrozić tej rybie,

Ćwiczenia z wyobraźni

- uczniowie samodzielnie lub w grupach piszą krótki list: „Drogi człowieku, piszę do Ciebie jako [wpisać gatunek ryby] ze stawu Foltyniok...”. W liście ryba opowiada o swoim życiu, tłumaczy, co je, dlaczego staw jest ważny, prosi o jedną konkretną rzecz,

Ćwiczenia z lokalności i regionalności

- spotkanie i przeprowadzenie krótkiego wywiadu z właścicielem łowiska. Uczniowie na wcześniejszej lekcji przygotowują kilka krótkich pytań, np.: W którym roku zajął się pan pracą nad łowiskiem?, Skąd wzięła się nazwa stawu „Foltyniok”?, Jakie gatunki ryb można spotkać w obydwu stawach?, Jak długo rosną ryby, żeby można było je później łowić?, Czy można łowić za darmo?, Z kim trzeba się skontaktować, żeby można było łowić ryby?,

Ćwiczenia oparte na międzypokoleniowości

- w trakcie powrotu do szkoły każdy uczeń otrzymuje od nauczyciela krótką informację na karteczce z pytaniami, które powinni zadać rodzicom, dziadkom, np.: Jak wyglądał staw Foltyniok, gdy byli młodzi?, Czy woda była czysta? Jakie ryby były najczęściej łowione? Czy było dużo zwierząt i roślin dookoła? Czy ludzie częściej spędzali czas nad stawem niż dziś? Co według nich zmieniło się na lepsze, a co na gorsze?

UWAGI DO LEKCJI:

- Aby uczniowie mogli prowadzić obserwacje przyrodnicze nad łowiskiem, dobrze jest wyposażyć ich wcześniej, przy okazji innej lekcji w terenie, w aplikacje do rozpoznawania roślin czy zwierząt. Nie muszą mieć ich wszyscy uczniowie.

- Treści, które są omawiane podczas lekcji, powinny być omawiane również na kolejnej lekcji
- Lekcję następną zaczynamy od sprawdzenia zadania domowego (wykonają je głównie te dzieci, których rodzice, dziadkowie mieszkają od wielu lat/ mieszkali w tej miejscowości). Należy odpowiednio zmotywować uczniów, gdyż – jako że zadania są nieobowiązkowe – część uczniów po prostu go nie wykona.
- Nauczyciel tworzy na tablicy listę zmian: Foltyniok kiedyś – Foltyniok dziś. Nauczyciel podkreśla: znaczenie lokalnej przyrody, odpowiedzialność mieszkańców za czystość stawu, wartość wiedzy przekazywanej przez starsze pokolenia.
- Następnie uczniowie na podstawie obserwacji prowadzonych podczas lekcji w terenie tworzą *Raport żyjącej przyrody Foltynioka*. Nauczyciel w dalszym ciągu zapisuje informacje na tablicy.
- W dyskusji z uczniami nauczyciel podkreśla, że staw Foltyniok to nie tylko miejsce życia ryb, roślin i lokalnych zwierząt, ale także ważny element środowiska przyrodniczego, który wpływa na klimat w najbliższej okolicy. Zbiorniki wodne np. łagodzą latem temperaturę, zatrzymują wodę w krajobrazie, tworzą klimat, który wspiera różnorodność gatunków, są wskaźnikiem stanu środowiska – czystość wody odzwierciedla troskę mieszkańców o przyrodę.
- Dla chętnych osób nauczyciel proponuje konkursową pracę plastyczną (forma dowolna) pt. *Żyjąca przyroda Foltynioka*.
- Zadania można przenieść na kolejne lekcje. Jest to zależne od możliwości psychofizycznych klasy, środowiska lokalnego czy modyfikacji scenariusza.

(EKO)INSPIROWNIK NAUCZYCIELSKI: MATERIAŁY I MULTIMEDIA:

Gleba glebowski, *Gatunki ryb*, YouTube, 12.12.2025, <https://www.youtube.com/watch?v=rCFpevKSy7k>

Gleba glebowski, *Top 10 polskich ryb słodkowodnych*, YouTube, 12.12.2025, https://www.youtube.com/watch?v=-BszwfF6_WY

SŁOWA KLUCZE:

staw, ryby słodkowodne, Foltyniok, zanieczyszczenia wód, sztuczne zbiorniki wodne.